

Het oude brandmerk 4896 Gron 1894 is aan-  
gebracht in een houten lijst en bewaard gebleven,  
net zo als het nieuwe brandmerk 1283 B Gron 1930  
Foto's Eric Gerding



# Ouwe meuk

## Brandmerken van voor 1926

Bij het uitkomen van deze Bokkepoot is er een nieuwe versie van de database met scheepsmetingen LSD on line gekomen. Inmiddels is dat versie 22 met correcties, verbeteringen en aanvullingen. Er zijn wat ontwikkelingen op het gebied van brandmerken te vermelden die helpen bij de ontrafeling van de geschiedenis van een schip.

Auteur George Snijder  
Illustraties van de auteur tenzij anders vermeld

### Nationaal Archief

De koppeling van de scans van de kaarten met Kadastergegevens aan de scheepsmetingen is uiterst nuttig gebleken. Het geeft aanvulling op bijvoorbeeld de eigendomsgegevens, die vaak incompleet bij de metingen staan of geheel ontbreken.

Misschien nuttig om nog een keer op te merken, dat de originelen van die kaarten, inclusief de aktes zelf, in het Nationaal Archief te vinden zijn. Zoek op: Toegang nummer 2.25.110: Inventaris van het archief van de scheepsregistratie van de hypotheekbewaringen van de Dienst van het Kadaster en de Openbare registers, 1926-1994. In het archief in Den Haag kun je ze ook 'in levenden lijve', dus op papier bekijken. De scans van de kaarten zijn in zwartwit, wat het soms moeilijk maakt om de wijzigingen te ontcijferen. De originelen zijn uiteraard in kleur wat verhelderend kan werken.

### Kruisverwijzingen

Is het brandmerk of ENI bekend, dan kan daarmee een schip geïdentificeerd worden. Dat kan via het zoekprogramma voor de database met scheepsmetingen LSD. Je kunt direct op de kaarten met brandmerkgegevens zoeken via KID (zie lijstje met afkortingen en termen).

Daarnaast hield het Kadaster kruisverwijzingen bij van scheepseigenaren, zowel personen als bedrijven, en van scheepsnamen naar het bijbehorende brandmerk, ook wel indexen genoemd. Dat staat op kaarten, waarvan de scans beschikbaar zijn, zo'n 200.000! Het streven is nog steeds om die binnen redelijke termijn te ontsluiten. Hoe precies weten we nog niet. Die kaarten zijn op zich nuttig om bijvoorbeeld te kijken welke schepen opa allemaal gehad heeft. Zoeken is wel een klus. Hoeveel schippers met de naam Snijder zijn er wel niet geweest of, ik noem er maar een, hoeveel schepen met de naam Twee Gebroeders? (52 scheepseigenaren Snijder, dan laat ik Snijders er buiten, en 731 schepen met de naam Twee Gebroeders.) Sta je er als scheepseigenaar niet bij, dan zijn er twee mogelijkheden: je hebt het schip na begin jaren negentig gekocht (de kaarten lopen tot die tijd, daarna staat het in de Kadastrale computer en zijn de gegevens op te vragen) of je hebt het schip onderhands gekocht zonder de teboekstelling aan te laten passen. In dat laatste geval loop je tegen het probleem aan hoe het eigendom te bewijzen.

### Oude brandmerken

Er zijn nog wel hiaten in de zoektocht naar de geschiedenis van een schip.

01

SPECIFICATIE DER KOSTEN.

Aanbrenging van de merken f. 6.00

Reis- en verblijfkosten . . . . .

Totaal . . . . . f. 6.00

*Het daarop voorkomende nummer 4896 Gron: 1894 is vernietigd - P*



Bij het aanbrengen van het brandmerk 1283 B Gron 1930 wordt het oude brandmerk 4896 Gron 1894 aangetroffen en 'vernietigd' (ref. Getuigschrift van aanbrenging van de merken aan ten hypotheekantore te boek gestelde schepen). In dit geval is het stuk hout met het oude brandmerk bewaard gebleven

ingegen te . . . . . de volgende

merken te hebben ingebrand te weten:\*) *1283 B Gron: 1930*

*Op het achterschip in een lijst van de karing*

*Stuurboord*

Het brandmerk 1283 B Gron 1930 is in eerste instantie aangebracht 'op het achterschip in een lijst van de karing stuurboord' (houten opstaande rand van een dekluk opening)



In 1979 is het brandmerk opnieuw aangebracht, 'in de achterwand van de roef'. Het stuk lijst van de karing met het brandmerk is ook nu weer bewaard  
Foto Eric Gerding

Eén daarvan is de teboekstelling van voor 1926. Die gegevens zijn er wel en konden bij het Kadaster aangevraagd worden. Zo werkt het niet meer. Die ouwe meuk, de gegevens van teboekstellingen voor 1926, zijn door het Kadaster naar hun kantoor in Arnhem gestuurd. Inmiddels is het wel mogelijk om die gegevens daar zelf in te zien. Helaas kun je niet even naar binnen huppelen en de dossiers uit de kast trekken, maar moet je een gemotiveerde aanvraag indienen via hun website.

<https://www.kadaster.nl/situaties/onderwijs-en-studie/historisch-onderzoek>  
[https://formulieren.kadaster.nl/aanvragen\\_historisch\\_onderzoek](https://formulieren.kadaster.nl/aanvragen_historisch_onderzoek)  
 De drie vragen die het Kadaster stelt ter onderbouwing van de aanvraag zijn:  
 Wat is uw onderzoeksvraag?  
 Wat is het doel van uw onderzoek?  
 Welk onderzoeksresultaat gaat u naar het Kadaster opsturen?

**Suggesties**

De onderzoeksvraag zal over het algemeen zijn: welke gegevens zijn vastgelegd bij de teboekstelling van het schip .... onder brandmerk .... ; welke hypotheek rustte er op het schip en wie was de eigenaar/waren de eigenaren.  
 Doel van het onderzoek is bijvoorbeeld het ontrafelen van de geschiedenis van dit varende erfgoed object; verzamelen van gegevens ter bepaling van de authenticiteit van het vaartuig; het opstellen van de CV van het schip in het kader van Hoofdstuk 24 van ESTRIN; onderzoek naar de familiegeschiedenis van het schippersgeslacht .... ; het in kaart brengen van de hypotheekverstrekking aan ....  
 Het onderzoeksresultaat dat aan het Kadaster gegeven kan worden is dus de geschiedschrijving van .... , al dan niet in een artikel of een boek; een kopie van de aanvraag bij de Stichting ATV om een schip tot Traditioneel Vaartuig te verklaren;

ren; een artikel voor de *Bokkepoot* over de schippersfamilie .... ; een verslag van het onderzoek .....

Het Kadaster wil graag documentatie in welke vorm dan ook van het onderzoek ontvangen en archiveren voor mogelijke toekomstige gebruikers van het archief met soortgelijke vragen.  
 Na verkregen toestemming kun je een afspraak maken om de stukken in te zien.

**Ter herinnering**

Teboekstelling (registratie bij het Kadaster) was voor 1926 alleen verplicht als er een hypotheek op het schip rustte. Daarom was de teboekstelling de verantwoordelijkheid van de hypotheekbewaarder 'ten kantore van de bewaarders van de hypotheek en het kadaster' in de verschillende plaatsen.

Het brandmerk bestond uit een volgnummer voor het betreffende kantoor, een kantoorafkorting en het jaartal van



Een van de laatste brandmerken onder het oude systeem van kantoor Groningen: 11733 Gron 1926  
Foto Jan Meppelink



Soms staat het oude brandmerk nog vermeld in een oude meetbrief zoals hier bij meting G6986N

### Afkortingen

- ATV: Stichting Adviesorgaan  
Traditionele Vaartuigen
- ENI: European Number of  
Identification
- ESTRIN: Europese standaard tot  
vaststelling van de technische  
voorschriften voor  
binnenschepen, de  
binnenvaartwet
- ILT: Inspectie Leefomgeving en  
Transport van het Ministerie van  
Infrastructuur en Waterstaat
- KID: Kadaster Informatie Database
- LSD: database Liggers  
ScheepsmetingsDienst

teboekstelling. Let wel, er stond geen letter na het volgnummer om aan te geven wat voor soort schip het was (B van binnenvaart, Z van zee en V van visserij) zoals na 1926 verplicht was. Aan het brandmerk kon je dus niet zien wat voor soort schip het was.

Na 1926 kwam er een golf van teboekstellingen (5813 teboekstellingen in 1927 tegen bijvoorbeeld 346 in 2005). Veel schepen die onder het oude systeem te boek waren gesteld (waar dus een hypotheek op rustte) werden in de loop der jaren opnieuw te boek gesteld en van een nieuw brandmerk voorzien. Een groot aantal schippers geloofden het wel en lieten hun schip niet opnieuw teboekstellen. Dat kostte tenslotte geld! In 1953 werd wettelijk bepaald dat de oude brandmerken niet meer golden. Weer een golf van teboekstellingen volgde (2508 teboekstellingen in 1954).

### Vinden

Waar vind je het oude brandmerk op het schip? Als het goed is nergens meer, want de scheepsmeter moet het oude brand-

merk verwijderen als hij het nieuwe aanbrengt. De scheepsmeter is degene die namens het Kadaster verantwoordelijk is voor het aanbrengen van het nieuwe brandmerk en het verwijderen van het oude brandmerk. Hij moet daar ook verantwoording over afleggen door het aan te tekenen op het Getuigschrift van branding, de officiële verklaring dat een brandmerk is aangebracht. Waar het brandmerk is aangebracht werd en wordt nauwkeurig vastgelegd en zo kan gekeken worden of het oude brandmerk nog te vinden is. Als je mazzel hebt geeft de scheepsmeter het oude brandmerk aan op het Getuigschrift en schrijft hij niet alleen maar dat het is verwijderd. Soms was het oude brandmerk onvindbaar omdat het door de eigenaar om de een of andere reden verwijderd is, bijvoorbeeld bij een verbouwing of reparatie. En soms heb je dan toch mazzel en staat het wel in de meetbrief vermeld. ■

Met dank aan mevrouw M. Hendriks, adviseur Records Management Directie Operatie Dienstverlening en Registratie van het Kadaster.